

МІЖКУЛЬТУРНА КОММУНІКАЦІЯ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

УДК 81'27'276

Т. С. Басюк

ОБРАЗОТВОРЧІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ЯК ОСНОВНІ ЧИННИКИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ІНДИВІДА У СУСПІЛЬСТВІ

Мова – один із засобів, за допомогою якого людина позиціонує себе в соціальному просторі. Мовлення – акт ідентичності, бо коли ми говоримо, ми ідентифікуємо себе як чоловік чи жінка, підліток чи дорослий, якого ми походження чи визначаємо свою територіальну приналежність. Що досконаліше людина володіє мовою, то виразніше, яскравіше постає перед іншими людьми як особистість. Саме мова є тим образотворчим чинником, який формує наше «я» і створює так званий *імідж* у суспільстві.

Слід зазначити, що існує значний масив наукової літератури, в яких досліджені проблеми взаємовпливу суспільства та мови. Проблема є багатогалузевою та вивчається різними науками. Однак, дослідження у вузькому контексті, на наш погляд, є актуальним та важливим, адже саме воно дає змогу чітко визначити та охарактеризувати окремі лінгвістичні одиниці, їх взаємозв'язок та використання.

Важливим фактором залишається те, що мова була і залишається найвиразнішою образотворчою особливістю кожної соціальної групи та індивіда зосібна. Кожний індивід – це унікальний, неповторний світ, сфокусований у його свідомості, у надрах інтелекту, у гамі емоцій, почуттів, мрій, волі [1, с. 45]. Мова та мовлення є виразним показником соціальної поведінки. Саме через призму мовлення ми створюємо образ того ким ми є, де живемо і до якої соціальної групи належимо.

Найкраще і найповніше розкриває роль мови у суспільстві така наука як соціолінгвістика – галузь мовознавства, що вивчає мову у зв'язку із соціальними умовами її існування. Під соціальними умовами мається на увазі комплекс зовнішніх обставин, у яких реально функціонує й розвивається мова, а саме:

- суспільство людей, які використовують певну мову;
- соціальна структура цього суспільства;
- розбіжності між носіями мови за віком, соціальним статусом, рівнем культури й освіти, місцем проживання тощо.

Один з основоположників сучасної соціолінгвістики американський дослідник Вільям Лабов визначає соціолінгвістику як науку, що вивчає «мову в її соціальному контексті».

Якщо розшифрувати це визначення, то треба сказати, що увага соціолінгвістів звернена не на власне мову, не на її внутрішній лад, а на

те, як користуються мовою люди, що складають те або інше суспільство. При цьому враховуються всі фактори, що можуть впливати на використання мови, – від різних характеристик самих мовців до особливостей конкретного мовленнєвого акту [2, с. 12].

Хорошим прикладом можуть служити діалекти, мова підлітків, мова чоловіків та жінок, мова певних соціальних класів, мова медіа та інші.

Діалект – це різновид мови, що вживається як засіб порозуміння особами, пов'язаними між собою територією, фаховою або соціальною спільністю. Відтак, розрізняють територіальний і соціальний різновиди діалектів. Найчастіше поняття діалект уживають у значенні територіального діалекту, натомість на означення соціального діалекту уживають терміни соціолект або жаргон, арго, сленг, просторіччя як різновиди соціодіалектів [2, с. 36].

З точки зору лінгвістів діалект це комплекс атрибутів (фонетичних, фонологічних, синтаксичних, морфологічних та семантичних) що роблять одну групу мовців помітно іншою від іншої групи, що говорять такою ж мовою. Інакше кажучи, термін **діалект** може стосуватися до будь – якого різновиду мови [3, с. 87].

Звісно, це не є далеко повною картиною того, що собою насправді являють діалекти, адже існує і значно глибші межі діалектів, їхнє територіальне розмежування. Проте це дає змогу зазначити що діалекти служать свого роду денотаторами не лише певної соціальної групи а окремої людини зосібна. Адже кожен із нас говорить діалектом, принаймні одним із багатьох.

Мова підлітків – це складне та багатогранне явище. Вивчати та досліджувати цю мову означає перекладати те, що підлітки кажуть вам і водночас мову рухів та жестів, які вони використовують [4, с. 93]. Це той спосіб, за допомогою якого вони вирізняють себе від інших. Якщо вони використовують слова чи фрази, які старші за них люди не в змозі пояснити та зрозуміти – це, свого роду, створення могутнього і складного образу.

Мова підлітків повна сленгу, різноманітних скорочень, мови Інтернету, а тепер і часто сленгу так званих «реперів» – це розуміння їхньої власної культури та прагнення бути унікальним. Це можна побачити і на прикладі англомовних підлітків. Неодноразово можна почути в сучасних англомовних серіалах :

- *My phone got jacked today (jacked – вкрадений)*
- *That music is really nang (nang – чудовий, прекрасний)*
- *You can go round Lisa's house on your jays (jays – сам, один)* [5].

Підсумовуючи можна сказати, що основними чинниками формування мови підлітків є:

- приналежність до даної субкультури
- важливість використання мови однолітків
- вплив ЗМІ (перегляд сучасних телепередач та серіалів).

Мова та Медіа

Як уже було зазначено вище, на мову впливає багато різноманітних факторів, таких як: соціальний статус, розвиток науки та сучасних технологій, гендерна приналежність, приналежність до певної соціальної групи чи навіть політична ситуація у країні. Проте одним із основних чинників була залишається медіа. Від самих перших манускриптів і до сучасного використання мови інтернету, медіа завжди відігравала одну з найважливіших функцій впливу на мову [6, с. 27].

Можна розрізнити мову газет, журналів, новин, комп'ютерних технологій, проте медіа як цілісний чинник відображає усі аспекти стану суспільства. А головне, представляє різнобіччя «мовленнєвих жанрів», наприклад релігії, політики, науки, літератури та багато інших. Так, деякі англійські газети як *The sun* чи *The Guardians* націлені на різні соціальні групи. *The Sun*, використовує просту мову з яскравими виразними заголовками, цільовою аудиторією якої є переважно робочий клас, тоді як *The Guardians* націлена на людей, які залучені у сферу бізнесу [6, с. 29].

Здається, що наданий час жодна сучасна людина не може обійтись без сучасних технологій. Звичайно, перше місце серед них належить комп'ютерам. Щоб ми не робили, ми використовуємо так звану «електронну мову». Саме мова сучасних технологій повна нових слів, словосполучень, фразових дієслів, аббревіатур. Це можна побачити і на прикладі англійської мови:

- *I did a system restore, and that ended up **blowing away** all the updated drivers I had installed.* (*Я перезагрузив систему, а це спричинило те, що усі мої оновлені драйвера, які я встановив, просто зникли.*)

Абревіатури – це ще одним фактором, що зробив значний вплив на мову письма та спілкування, наприклад часто у англійських підручниках, особливо навчальних, можна зустріти такі скорочення:

NOTB – *None Of Their Business* (*Не їх стосується*)

INAH – *I Need A Hug* (*Обійми мене*)

WEIN – *What Else Is New* (*Що нового*)

Однією з найпопулярніших форм спілкування є СМС (Computer Mediated Communication) – що означає спілкування один з одним за допомогою комп'ютера. Найпоширенішими вони є у спілкуванні через *e-mail* та *Chat*. Але у багатьох дослідників неодноразово виникало запитання де найчастіше зустрічається СМС у письмовій формі чи у спілкуванні [7, с. 14]. Проте, будь – який підліток, який хоча б раз використовував цей так званий тип спілкування, може зауважити, що це трапляється радше у спілкуванні, а ніж у книжках чи підручниках.

Стать/гендер – важлива категорія для будь-якого суспільства, лінгвістична варіативність є універсальною особливістю мовних угруповань: чоловічих і жіночих.

Останнім часом у лінгвістиці з'явилося багато праць, в яких робиться спроба системного осмислення й опису мови у зв'язку з феноменом статі. Основною метою таких досліджень є опис і пояснення

того, як проявляється стать у мові, які оцінки властиві у мові чоловіку та жінці і у яких семантичних сферах вони найбільш розповсюджені. Сучасна лінгвістика переживає своєрідний гендерний бум, отже можна стверджувати про появу ще однієї галузі мовознавства – лінгвістичної гендерології та гендерної лінгвістики [8, с. 132].

Лінгвістична гендерологія співвідносить мову з особистістю за ознакою соціальної статі. Гендерні ознаки мовної картини світу – це сутнісні прояви пізнання світу крізь призму чоловічого і жіночого бачення, а також вплив статі на мовну практику та мовну поведінку.

У соціолінгвістичних традиціях відбувається генералізація та спеціалізація знання про мову та суспільство. Соціолінгвістика акцентує увагу на подальшому вивченні функціональних варіативностей мови та їх вплив на соціальний процес. Як ми уже зазначали вище, мова – це явище невинного розвитку, саме тому нові видозміни мовлення вимагають подальшого розгляду та досліджень.

Список використаної літератури

- 1. Trudgill P.** Sociolinguistics: An introduction to language and society / P. Trudgill. – London : Penguin Books, 4th ed., 2001. – 210 p.
- 2. Labov W.** The study of language in its social contexts: Stadium Generale., Vol.23. / W. Labov. – Springer – Verlag, 1970. – 344 p.
- 3. Масенко Л. Т.** Нариси з соціолінгвістики / Л. Т. Масенко. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 242 с.
- 4. Crystal D.** English as a global language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 228 p.
- 5. From the mouth of Teens** [Electronic Resource]. – Excess Mode : URL: www.independent.co.uk/news/uk/politics. – Title form the screen.
- 6. Milroy J.** Linguistic Change, Social Network and Speaker Innovation / Lesley Milroy. – Journal of Linguistic. – Vol. 21. – No. 2. – Cambridge University Press 1985. – P. 339 – 384.
- 7. Галичкина Е. Н.** Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках (на материале жанра компьютерных конференций) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. фил. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Е. Н. Галичкина. – Волгоград, 2001. – 20 с. [1].
- 8. Tannen D.** Gender and discourse / D. Tannen. – N.Y. : Oxford University Press, 1994. – 240 p.

Басюк Т. С. Образотворчі особливості мови як основні чинники ідентифікації індивіда у суспільстві

У статті порушено питання взаємозв'язку мови та суспільства, визначено основні чинники мовних видозмін у суспільстві. Порушена проблема соціальної диференціації мови у таких аспектах як статус та соціальна роль, зокрема варіювання мовних одиниць та сфери їх застосування. Розглянуто питання соціального функціонування мови, соціальної регуляції мовної поведінки. Частково порушена тема впливу

засобів масової інформації на мову загалом та окремих соціальних груп зокрема, формування мовних кодів та сфера їх використання.

Ключові слова: образотворчі особливості, соціолінгвістика, стать, суспільство, соціальний статус.

Басюк Т. С. Изобразительные особенности языка как основные факторы идентификации индивида в обществе

В статье подняты вопросы взаимосвязи языка и общества, определены основные факторы языковых видоизменений в обществе. Затронута проблема социальной дифференциации языков, частности варьирования языковых единиц и сферы их применения. Рассмотрен вопрос социального функционирования языка. Частично возбуждена тема влияния средств массовой информации на язык в целом, а также отдельных социальных групп, формирование языковых кодов и сфера их применения.

Ключевые слова: изобразительные особенности, социолінгвістика, пол, общество, социальный статус.

Basyuk T. S. Portrait Building Features of a Language As Main Factors of Person Identification in Society

The article outlines the main problems of language and society interaction, identifying main factors of language variation in society.

The problem of gender language variation, particularly language units and the sphere of their usage is raised. Also language social function and social regulation of language behavior is considered. The influence of Mass Media on language in general and separate social groups in particular is partly highlighted. The article dialogues how language is used to establish and maintain a gender order and gender discourse. It also focuses on showing how creation of language codes and sub codes and the sphere of their usage in social context helps to identify a person's background and social status. Moreover, it deals with the notion how closely language is connected with modern technologies and how they are used to represent, process and organize textual and spoken information. Basically, the idea of language variation can be used at a number of levels, importantly, it can be considered as internal variation and language variety as well. Anyway, the relationship between language variation and language change should be made clear, along with the pivotal role in sociolinguistics variation studies of the apparent time method for detecting ongoing change.

Key words: portrait building features, sociolinguistics, gender, society, social status.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Ратич М. Т.